

ULUSLARARASI ÇALIŞMA STANDARTLARININ UYGULANMASI 2022

International
Labour
Organization

► Report III (Part A)

110. Uluslararası Çalışma
Konferansı, 2022

► Application of International Labour Standards 2022

Report of the Committee of Experts on
the Application of Conventions and
Recommendations

International Labour Conference
110th Session, 2022

SÖZLEŞME VE TAVSİYE KARARLARININ UYGULANMASINA İLİŞKİN UZMANLAR KOMİTESİ 2022 RAPORU

Türkiye ile ilgili onaylanmış Sözleşmelere (ILO Anayasası'nın 22 ve 35nci Maddeleri) ilişkin raporlara yönelik gözlemler

Örgütlenme özgürlüğü, toplu pazarlık ve endüstri ilişkileri

C098 - 1949 tarihli ve 98 sayılı Örgütlenme ve Toplu Pazarlık Hakkı Sözleşmesi (Onay tarihi: 1952)

Komite, Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK) tarafından 1 Eylül 2021 tarihinde sunulan gözlemleri ve Hükümet'in bu konudaki yanıtını kaydetmektedir. Komite, Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun (TÜRK-İŞ) Hükümet'in raporuyla iletilen gözlemlerini de kaydetmektedir. Komite son olarak, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu tarafından (TİSK) 7 Eylül 2021 tarihinde sunulan, Komite tarafından aşağıda değinilen konularla ilgili görüşlerini de kaydetmektedir.

Sözleşme Kapsamı. Komite, önceki yorumlarında, diğer tüm kamu görevlileri gibi ceza infaz kurumu personeli de kamu hizmetleri alanında imzalanan sözleşmeler tarafından kapsansa da bu kategorideki personelin 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'nun 15nci Maddesi uyarınca sendikalaşma hakkına sahip olmadığını kaydetmektedir. Kısıtlayıcı biçimde tanımlanmış olarak, devlet idaresine dahil olmayan tüm kamu görevlilerinin veya silahlı kuvvetler mensuplarının veya polislerin, Sözleşme tarafından sağlanan hakları kullanabilmeleri gerektiğini hatırlatarak, Komite, Hükümet'in 4688 sayılı Kanun'un 15nci Maddesine ilişkin mevzuat incelemesi de dahil olmak üzere, ceza infaz kurumu personelinin kendilerini etkileyen pazarlıklarda istedikleri örgütler tarafından etkili bir şekilde temsil edilmelerini garanti altına almak amacıyla gerekli önlemleri almasını talep etmiştir. Komite, Kanun'un 15nci Maddesinin, 1948 tarihli ve 87 sayılı Sendika Özgürlüğü ve Sendikalaşma Hakkının Korunması Sözleşmesi ve 1978 tarihli ve 151 sayılı Kamuda Çalışma İlişkileri Sözleşmesi hükümleri göz önünde bulundurularak taslak olarak hazırlandığı yönündeki Hükümet beyanını kaydetmektedir. Komite, 87 sayılı Sözleşme kapsamında ceza infaz kurumu personelinin örgütlenme hakkına ilişkin yorumlarını hatırlatmakla birlikte, 98 sayılı Sözleşme koşulları kapsamında yalnızca devlet idaresine doğrudan dahil olan silahlı kuvvetler mensupları, polisler ve kamu görevlilerinin toplu pazarlık hakkından mahrum edilebileceği ve salt devlet tarafından istihdam edilmiş olmanın otomatik olarak bu çalışanları Sözleşme'de güvence altına alınan haklardan mahrum etmediğini bir kez daha hatırlatmaktadır. ***Dolayısıyla Komite bir kez daha Hükümet'in, 4688 sayılı Kanun'un 15nci Maddesine ilişkin mevzuat incelemesi de dahil olmak üzere, ceza infaz kurumu personelinin hak ve çıkarlarını etkileyen pazarlıklarda istedikleri örgütler tarafından etkili bir şekilde temsil edilmelerini garanti altına almak amacıyla gerekli önlemleri almasını talep etmektedir. Komite, Hükümet'in bu konuda kaydedilen ilerlemeleri beyan etmesini talep etmektedir.***

Komite daha önce Hükümet'ten, Memur Sendikaları Konfederasyonu'nun (MEMUR-SEN), vekil işçilerin (öğretmenler, hemşireler, ebeler, vb.) yanı sıra yazılı iş sözleşmesi olmadan çalışan kamu görevlilerine yönelik örgütlenme ve toplu pazarlık hakkının sağlanması yönündeki ihtiyaca ilişkin gözlemleriyle ilgili yorumlarını sunmasını talep etmiştir. Komite, Hükümet'in, 4688 sayılı Kanun'un kamu görevlileri için geçerli olduğu, oysaki vekil işçilerin, kamu görevlisi sayılmamaları nedeniyle bu kanun kapsamına girmediği yönündeki beyanını kaydetmektedir. ***Komite, vekil işçilerin ve yazılı iş sözleşmesi olmadan kamu hizmetlerinde istihdam edilenlerin Sözleşme'de güvence altına alınan haklardan yararlanması gerektiğini hatırlatarak Hükümet'ten, bu kategorideki işçilere tanınan örgütlenme ve toplu pazarlık haklarına ilişkin ayrıntılı bilgi sunmasını talep etmektedir.***

Sözleşme'nin 1, 2 ve 3ncü Maddeleri. Olağanüstü hal kararnamele kapsamında kamu sektöründeki toplu işten çıkarmalar. Komite, önceki yorumlarında olağanüstü hal kapsamında çok sayıda sendika üyesi ve görevlisinin askıya alınma ve işten çıkarılmasıyla ilgili bilgiyi kaydettiğini ve OHAL İnceleme Komisyonu'nun ve onun kararlarını gözden geçiren idari mahkemelerin kamu sektöründeki sendika üyelerinin veya görevlilerinin işten çıkarılma gerekçelerini dikkatle inceleyeceğine ve sendika karşıtı nedenlerle işten çıkarılan sendikalıların işe iadesi emrini vereceğine dair güçlü umudunu tekrarladığını hatırlatmaktadır. Komite, Hükümet'in sendika üyeleri ve görevlilerinden alınan başvuruların sayısı, bu başvuruların İnceleme Komisyonu tarafından incelenmesinin sonuçları ve Komisyon'un sendika üyeleri ve görevlilerine yönelik olumsuz kararlarına karşı alınan temyiz başvurularının sayısı ve sonuçlarıyla ilgili spesifik bilgi sunmasını talep etmiştir. Komite, Hükümet tarafından sunulan bilgiye göre, 28 Mayıs 2021 itibarıyla İnceleme Komisyonu'na yapılan 126.674 başvuru olduğunu kaydetmektedir. Komisyon, 22 Aralık 2017'den beri içlerinden 14.072'sinin işe iadesinin kabul edildiği ve 101.058'inin reddildiği 115.130 başvurunun kararını vermiş bulunmaktadır ve 11.544 başvuru halen karara bağlanamamıştır. Komite, Hükümet tarafından sunulan genel istatistikleri kaydederken, ilgili sendika üyeleri ve görevlilerinin sayısı hakkında spesifik bilginin yokluğunu bir kez daha **üzüntüyle** karşılamaktadır. Yüksek sayıdaki (mevcut durumda neredeyse yüzde 88) ret davalarını **kaygıyla** not etmekle birlikte, Komite, İnceleme Komisyonu'nun sendika üyeleri ve görevlileriyle ilgili olumsuz kararlarının sayısı ve sonucuna yönelik bilgi eksikliğini de **üzüntüyle** karşılamaktadır. **Sözleşme'nin Inci Maddesiyle uyumlu olarak, İnceleme Komisyonu'nun ve onun kararlarını gözden geçiren idari mahkemelerin kamu sektöründeki sendika üyeleri ve görevlilerinin işten çıkarılma gerekçelerini dikkatle incelemesi ve sendika dışı nedenlerle işten çıkarılan sendikalıların işe iadesi emrini vermesi gerektiğini hatırlatan Komite, Hükümet'i İnceleme Komisyonu tarafından verilen, sendika üyeleri ve görevlilerine ilişkin olumsuz kararlara karşı temyiz başvurularının sayısı ve sonuçlarıyla ilgili ayrıntılı ve spesifik bilgi sunmaya bir kez daha teşvik etmektedir.** Komite bu konuda, Eğitim Enternasyonal'in (EI), kamu hizmetinden ihraç edilen Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (EĞİTİM-SEN) üyelerinin yaklaşık yüzde 75'inin hala işsiz olduğu yönündeki iddialarına yönelik kaygılarını ifade ettiğini hatırlatmaktadır. **Komite, Hükümet tarafından bu ciddi ithama ilişkin hiçbir bilgi sunulmamasını üzüntüyle karşılamakta ve Hükümet'in bu konuyla ilgili yorumlarını sunmasını bir kez daha talep etmektedir.**

Madde 1. Sendikalaşma özgürlüğüne hanel getirmeye yönelik ayrımcılık uygulamaları. Komite önceki yorumlarında, sendikalaşma özgürlüğüne hanel getirmeye yönelik ayrımcılığa karşı koruma sağlayan yasal çerçevenin mevcut olmasına rağmen uygulamada çok sayıda sendikalaşma özgürlüğüne hanel getirmeye yönelik ayrımcılık olduğu iddiasını kaydettiğini hatırlatmaktadır. Komite, Hükümet'in kamu ve özel sektörde sendikalaşma özgürlüğüne hanel getirmeye yönelik ayrımcılık uygulamalarına dair şikayetlerle ilgili olarak sosyal taraflarla ilişkisini sürdürmesini talep etmiştir. Komite, Hükümet tarafından bu konuda hiçbir yeni bilgi sunulmamasını, bunun yerine Hükümet'in bir kez daha, kendi görüşüne göre sendikalaşma özgürlüğüne hanel getirmeye yönelik ayrımcılığa karşı yeterli koruma sağlayan mevcut yasal çerçeveye atıfta bulunmasını **üzüntüyle** karşılamaktadır. Komite, sunduğu gözlemlerde KESK'in, üyelerinin transfer edildiği ve yerlerinin değiştirildiğine yönelik yeni iddialarda bulunduğunu kaydetmektedir. Komite, Hükümet'in, KESK'in söz ettiği tüm transferlerin hizmet gerekleri doğrultusunda zorunlu olarak yapıldığı ve sendikalaşma özgürlüğüne hanel getirmeye yönelik ayrımcılıkların ulusal mevzuata aykırı olacağı yönündeki beyanını kaydetmektedir. Hükümet, ilgili kişiler için yargı yollarının açık olduğuna dikkat çekmektedir. **Komite, uygulamada ulusal mevzuata uyulmadıkça Sözleşme'de açıkça belirtilen garantilerin hükümsüz kalacağını vurgulayarak önceki talebini yinelemekte ve Hükümet'ten, sendikalaşma özgürlüğüne hanel getirmeye yönelik ayrımcılık uygulamaları konusunda sosyal taraflarla yakın ilişkiler kurmaya yönelik atılan somut adımlarla ilgili bilgi talep etmektedir.**

Buna ek olarak, Komite, Haziran 2013 tarihinde toplanan ve Hükümet'in kamu ve özel sektörde sendikalaşma özgürlüğüne hanel getirmeye yönelik ayrımcılığa ilişkin veri toplanabilmesi için bir sistem oluşturmasını talep eden Uluslararası Çalışma Konferansı Standartları Uygulama Komitesi tavsiyelerini takiben, Hükümet'ten bu amaçla alınan önlemlere ilişkin bilgi sunmasını talep etmektedir. Komite, Hükümet'in mevcut durumda sendikal ayrımcılık vakalarına yönelik güvenilir veri elde etmenin mümkün olmadığını yinelediğini ve yargı süreçlerinin süresini ve çeşitli kurumların kayıt ve veri tabanlarında önemli düzenlemeler yapılması gereğini de kapsayan, veri toplama sürecinin yürütülmesinde yaşanan güçlükler dikkat çektiğini kaydetmektedir. Komite, yukarıda söz edilen güçlüklerin bilincinde olmakla birlikte, Hükümet'in sendikalaşma özgürlüğüne hanel getirmeye yönelik ayrımcılığı önleme, izleme ve cezalandırma yükümlülüğünü yerine getirmesinde istatistiksel bilgilerin öneminin bir kez daha altını çizmektedir. **Komite, bu bilgileri toplayacak sistemin oluşturulmasına yönelik somut adımlar atma gereğini önemle belirtmekte ve Hükümet'in bir sonraki raporunda bu alanda alınan tüm önlemlere dair bilgi sunmasını beklemektedir.**

Madde 4. Toplu pazarlığın desteklenmesi. Sektörel düzeyde pazarlık. Komite önceki yorumlarında, "kamu toplu iş sözleşmesi çerçeve protokolleri" ile sonuçlanan sektörel düzeyde pazarlık kamu sektöründe mümkün olsa da, özel sektör için durumun aynı olmadığını kaydetmiştir. Ancak, Komite 6356 sayılı Kanun'un 34ncü Maddesi uyarınca toplu iş sözleşmesinin aynı faaliyet dalında faaliyet gösteren bir veya birden fazla işyerini kapsayabileceğini ve böylece özel sektörde sektörel düzeyde pazarlığı imkansız kılacağını kaydetmiştir. 6356 sayılı Kanun'un sosyal tarafların görüşleri alınarak hazırlandığını yineleyen Komite, Hükümet'in sosyal taraflara danışarak, 6356 sayılı Kanun'un 34ncü Maddesinin eğer arzu ederlerse özel sektördeki tarafların bölgesel veya ulusal düzeyde sektörler arası sözleşmeler yapabilmelerini sağlayacak şekilde değiştirilmesini değerlendirmesini talep etmiştir. Komite, Hükümet'in, toplu pazarlığı işyeri veya tek bir işveren düzeyiyle sınırlandırmadığını kaydetmektedir. Hükümet bu konuda, mevcut düzenlemelerde değişikliklerin yalnızca sosyal tarafların ortak iradesi ve talepleri sonucunda yapılabileceğini belirtmektedir. Komite, TİSK'in, toplu sözleşmelerin yerel, bölgesel ve ulusal düzeylerde aynı iş kollarındaki birçok işyerini kapsayabileceği, ve TİSK'e göre, mevcut düzenlemenin uygun olduğu ve endüstriyel huzuru güçlendirdiği yönündeki beyanını kaydetmektedir.

Komite bu açıklamaları göz önünde bulundurarak, Sözleşme'nin 4ncü Maddesi doğrultusunda, toplu pazarlığın her düzeyde mümkün olması ve mevzuat tarafından bu konuyla ilgili kısıtlamalar konmaması gerektiğini hatırlatmaktadır. Komite, toplu sözleşme konusuna ilişkin fikir birliği arayışı önemli olmakla birlikte, Hükümet'in, hukuku ve uygulamayı Sözleşme ile uyumlu hale getirme yükümlülüğüne engel teşkil edemeyeceğini tanımaktadır. **Komite, Hükümet'in sosyal taraflara danışarak 6356 sayılı Kanun'un 34ncü Maddesinin, özel sektördeki sektörel düzeyde bölgesel veya ulusal sözleşmeler yapmak isteyen tarafların bunu engel olmadan yapabileceği biçimde değiştirilmesinin değerlendirilmesini böylelikle bir kez daha talep etmektedir. Komite, Hükümet'in bu alanda attığı adımlar hakkında bilgi sunmasını talep etmektedir.**

Pazarlık temsilcisi olmak için gerekenler. Komite, önceki yorumlarında, 6356 sayılı Kanun'un 41nci Maddesinin birinci fıkrasının toplu iş sözleşmesi yapmak için ilk olarak şu şartı ortaya koyduğunu kaydettiğini hatırlatmaktadır: Sendikanın, toplu iş sözleşmesi kapsamında olmaları için, bahsi geçen işkolunda çalışan işçilerin en az yüzde birini, işyerinde çalışan işçilerin yarısından fazlasını, ve işletmedeki işçilerin yüzde kırkını temsil etmesi gerekmektedir. Komite ayrıca, daha önce yetkilendirilen sendikalara, toplu pazarlık yetkilerini kaybetmelerinin önlenmesi amacıyla 12 Haziran 2020 tarihine kadar işkolu barajına ilişkin yasal muafiyet sağlandığını hatırlatmaktadır. Geçici muafiyet süresinin 12 Haziran 2020 tarihinde sona erdiğini kaydeden Komite, Hükümet'in yeni uzatmalara karar verilip verilmediğini belirtmesini, eğer verilmemişse uzatma olmamasının daha önceden yetkilendirilen örgütlerin toplu pazarlık kapasiteleri üzerindeki etkisiyle ilgili bilgi sunmasını ve bunlar tarafından yapılan toplu sözleşmelerin durumuyla ilgili beyanda bulunmasını talep etmektedir. Komite ayrıca, Hükümet'in yüzde

1'lik işkolu barajının uygulanmaya devam etmesinin sendikal hareket ve bir bütün olarak ulusal toplu pazarlık üzerindeki etkisini, sosyal taraflarla tam bir danışma içinde incelemeye devam etmesini ve bu konuda bilgi sunmasını talep etmektedir.

Komite, Hükümet'in, 2020 ortasına kadar muafiyetten yararlanan sendikaların içinden yalnızca bir sendikanın barajı aştığı yönündeki beyanını kaydetmektedir. Bununla birlikte Hükümet, her işkolunda barajları aşan üyelere sahip birden fazla sendika olduğu ve işçiler kendi işkollarında faaliyet gösteren bu sendikalara üye olabileceği için, muafiyet süresi uzatılmadığında işçilerin sendikasız kalmadığına dikkat çekmektedir. Komite, muafiyet kapsamındaki sendikaların taraf olduğu toplu sözleşmelerin sayısına ilişkin istatistiksel bilgileri kaydetmektedir. Komite, TİSK'in, yetkisiz sendikalara toplu pazarlık hakkı tanınmasının Türkiye'deki endüstriyel ilişkiler sistemine zarar vereceğini, rekabeti ve mevcut endüstriyel huzuru bozacağını değerlendirdiğini kaydetmektedir. **Komite, çifte baraj uygulamasının devamına ilişkin birtakım işçi örgütleri tarafından dile getirilen endişeleri hatırlatarak Hükümet'in, yüzde 1'lik işkolu barajının sendikal hareket ve bir bütün olarak ulusal toplu pazarlık mekanizması üzerindeki etkisini, sosyal taraflarla tam bir danışma içinde izlemeye devam etmesini ve bu konuda bilgi sunmasını talep etmektedir.**

İşyeri ve işletme temsilciliği barajları ile ilgili olarak, Komite, toplu pazarlık yetkisi almak için gereken şartları yerine getiren bir sendika bulunmadığının belirlenmesi halinde bu bilginin yetki tespiti başvurusunda bulunan tarafa bildirilmesini öngören 6356 sayılı Kanun'un 42nci Maddesinin üçüncü fıkrasını kaydetmiştir. Buna ek olarak, bir yetki belgesi olmaksızın yapılan sözleşmenin geçersiz olduğunu belirten 45nci Maddenin birinci fıkrasını da kaydetmiştir. Türk mevzuatında kabul edilen "tek işyeri veya işletme için tek sözleşme" ilkesini kaydetmekle birlikte, Komite, özel bir pazarlık temsilcisinin görevlendirildiği bir sistemde, hiçbir sendikanın özel pazarlık temsilcisi olmak için temsil etmesi gereken işçi sayısına ulaşamaması halinde, birimdeki tüm sendikaların, ortaklaşa veya ayrı ayrı, en azından kendi üyeleri adına toplu pazarlığa girme hakkının olması gerektiğini hatırlatmıştır. Komite, kanunun, azınlık sendikalarının ortak pazarlık yapmasına izin vererek, "tek işyeri veya işletme için tek sözleşme" ilkesinden de taviz vermeden toplu pazarlığın gelişmesi için daha elverişli bir yaklaşım benimseyebileceğini vurgulamıştır. Komite, Hükümet'in, sosyal taraflara da danışarak, mevzuatın hiçbir sendikanın özel pazarlık temsilcisi olmak için temsil etmesi gereken işçi sayısına ulaşamaması halinde birimdeki tüm sendikaların, ortaklaşa veya ayrı ayrı, en azından kendi üyeleri adına toplu pazarlığa girme hakkı olacak şekilde değiştirilmesi için gerekli önlemleri almasını talep etmiştir. Komite, Hükümet'in, sosyal ortaklar tarafından öne sürüldüğü ve geniş kabul gördüğü takdirde değişiklik önerisini dikkate almaya hazır olduğunu yinelediğini kaydetmektedir. **Komite bir kez daha, toplu sözleşme konusuna ilişkin fikir birliği arayışı önemli olmakla birlikte bunun, Hükümet'in hukuku ve uygulamayı Sözleşme ile uyumlu hale getirme yükümlülüğüne engel teşkil edemeyeceğini hatırlatmakta ve Hükümet'in mevzuatı değiştirmesini ve bu konuda alınan veya öngörülen önlemlere ilişkin bilgi sunmasını talep etmektedir.**

Madde 4 ve 6. Devlet idaresine dahil olmayan kamu görevlilerinin toplu pazarlık hakları. Toplu pazarlığın somut kapsamı. Komite daha önce 2012 yılında değiştirilen 4688 sayılı Kanun'un 28nci Maddesinin toplu sözleşmelerin kapsamını "sosyal ve mali haklar" ile sınırlandırdığını ve dolayısıyla çalışma süreleri, terfi ve kariyer gibi konuların yanı sıra disiplin yaptırımlarını da kapsam dışında bıraktığını kaydetmiştir. Komite, Hükümet'in, genel olarak kamu görevlilerini ilgilendiren ancak toplu sözleşmelerin kapsamı dışındaki konuların Kamu Personeli Danışma Kurulu'nun gündemine alındığı yönündeki beyanını kaydetmektedir. Komite, Sözleşme'nin, kamu sektörü ile ilgili toplu sözleşmelerin belirli çalışma koşulları veya mali hükümlerine ilişkin yetkili makamların onayını gerektiren sistemlerle uyumlu olduğunu, bununla birlikte, Devlet idaresine dahil olmayan kamu görevlilerinin Sözleşme'nin sağladığı garantilerden faydalanmaları ve dolayısıyla istihdam koşulları ile ilgili olarak toplu pazarlık yapabilmeleri gerektiğini ve pazarlık edilebilir konuların kapsamını kısıtlamak üzere yetkili makamların

aldığı tek taraflı önlemlerin genellikle Sözleşme'ye aykırı olduğunu bir kez daha hatırlatmak durumundadır. **Sözleşme'nin yukarıda bahsedilen kamu sektöründeki özel pazarlık biçimlerine uyumluluğunu dikkate alarak, Komite, Hükümet'in Devlet idaresine dahil olmayan kamu görevlilerinin toplu pazarlık haklarının somut kapsamının Sözleşme ile tam uyum içinde olmasını sağlamak amacıyla, toplu pazarlığa tabi olan konulara ilişkin kısıtlamaların kaldırılması için gerekli önlemleri almasını bir kez daha talep etmektedir.**

Kamu sektöründe toplu pazarlık. İşkolunda temsil düzeyi en yüksek sendikaların katılımı. Komite önceki yorumunda, 4688 sayılı Kanun'un 29ncü Maddesi uyarınca, Kamu İşveren Heyeti (KİH) ve Kamu Görevlileri Sendikaları Heyeti'nin (KGSH) kamu hizmetlerinde yapılan toplu sözleşmelere taraf olduklarını kaydetmiştir. Bu bağlamda, toplu sözleşmenin genel kısmı için yapılan teklifler KGSH'nin konfederasyon üyeleri tarafından, her hizmet kolundaki toplu sözleşmeler için teklifler ise ilgili koldan sendika temsilcisi KGSH üyesi tarafından hazırlanmıştır. Komite ayrıca Türkiye Kamu Çalışanları Sendikaları Konfederasyonu'nun (Türkiye KAMU-SEN) bu bağlamda, işkolundaki yetkili sendikaların verdiği tekliflerin çoğunun sözleşmenin genel kısmına ilişkin teklifler olarak kabul edildiği; bunun da 29ncü Madde uyarınca bir konfederasyon tarafından temsil edilmeleri gerektiği anlamına geldiği ve bu mekanizmanın işkolu sendikalarını doğrudan teklif sunma haklarını kullanma kapasitelerinden mahrum bıraktığı yönündeki gözlemini de kaydetmiştir. Komite, her ne kadar işkolundaki temsil düzeyi en yüksek sendikalar KGSH'de temsil edilmiş ve işkoluna özgü teknik komiteler içindeki pazarlıklarda yer almış olsa da, KGSH içinde sahip oldukları rolün, özellikle de taleplerinin genel veya birden fazla hizmet koluyla ilişkili olarak değerlendirildiği durumlarda toplu sözleşmeler için teklif sunma hakları olmayacak şekilde kısıtlandığını kaydetmiş ve Hükümet'in, bu sendikaların genel tekliflerde bulunabilmesini sağlamasını talep etmiştir. **Hükümet'in KGSH üyeliğine ilişkin ayrıntılı açıklamasını kaydetmekle birlikte, Komite, Hükümet'in, 4688 sayılı Kanun'un ve uygulanmasının, Devlet idaresine dahil olmayan kamu görevlileri açısından, her koldaki en yüksek temsil düzeyine sahip sendikaların toplu sözleşmeler için, birden fazla hizmet kolu ile ilgili konular da dahil olmak üzere, teklif sunabilmesine imkan tanınmasını sağlamasını bir kez daha talep etmektedir. Komite, Hükümetten bu konudaki tüm gelişmeleri belirtmesini talep etmektedir.**

Kamu Görevlileri Hakem Kurulu. Önceki yorumunda Komite, 4688 sayılı Kanun'un 29, 33 ve 34ncü Maddeleri uyarınca, kamu sektöründe müzakerelerin sonuçsuz kalması halinde, kamu idaresi adına KİH Başkanı (Çalışma Bakanı) ve kamu görevlileri adına KGSH başkanının Kamu Görevlileri Hakem Kurulu'na başvurabileceğini kaydetmiştir. Kurul kararları kesindir ve toplu sözleşme ile aynı etki ve yürürlüğe sahiptir. Kurul, başkan da dahil olmak üzere 11 Kurul üyesinden yedisinin Cumhurbaşkanı tarafından atandığını kaydetmiş ve bu seçim sürecinin Kurul'un bağımsızlığı ve tarafsızlığı konusunda şüphelere yol açabileceğini değerlendirmiştir. Dolayısıyla Komite, Hükümet tarafından, Kamu Görevlileri Hakem Kurulu üyeliklerinin veya üyelerin görevlendirilmesinde kullanılan yöntemin bağımsızlığını ve tarafsızlığını daha net bir şekilde gösterecek ve tarafların güvenini kazanacak biçimde yeniden yapılandırılması için gerekli önlemlerin alınmasını talep etmiştir. Komite, Hükümet'in, 4688 sayılı Kanun'un Kurul'un oluşumunu ve çalışma usullerini belirleyen 34ncü Maddesine atıfta bulunarak kendini sınırladığını kaydetmektedir. **Bu nedenle Komite, Hükümet tarafından, sosyal taraflara danışarak, Kurul üyelerinin görevlendirilmesinde kullanılan yöntemin bağımsızlığını ve tarafsızlığını daha net bir şekilde gösterecek ve tarafların güvenini kazanacak biçimde gözden geçirilmesinin değerlendirilmesini bir kez daha talep etmektedir.**

Komite, Hükümet'in yukarıda ileri sürülen konularda ILO'nun sağlayacağı teknik destekten yararlanabileceğini hatırlatmaktadır.

İş sağlığı ve güvenliği

C115 – 1960 tarihli ve 115 sayılı Radyasyondan Korunma Sözleşmesi (Onay tarihi: 1968)

C119 – 1963 tarihli ve 119 sayılı Makinaların Korunma Tertibatı ile Teçhizi Sözleşmesi (Onay tarihi: 1967)

C127 – 1967 tarihli ve 127 sayılı Azami Ağırlık Sözleşmesi (Onay tarihi: 1975)

C155 – 1981 tarihli ve 155 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği ve Çalışma Ortamına İlişkin Sözleşme (Onay tarihi: 2005)

C161 – 1985 tarihli ve 161 sayılı Sağlık Hizmetlerine İlişkin Sözleşme (Onay tarihi: 2005)

C167 – 1988 tarihli ve 167 sayılı İnşaat İşlerinde Güvenlik ve Sağlık Sözleşmesi (Onay tarihi: 2015)

C176 – 1995 tarihli ve 176 sayılı Madenlerde Güvenlik ve Sağlık Sözleşmesi (Onay tarihi: 2015)

C187 – 2006 tarihli ve 187 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliğini Geliştirme Çerçeve Sözleşmesi (Onay tarihi: 2014)

Onaylanmış İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) Sözleşmeleri'nin uygulanmasına ilişkin sorunlar hakkında kapsamlı bir görüş sağlamak amacıyla Komite, 115 (Radyasyondan Korunma), 119 (Makinaların Korunma Tertibatı ile Teçhizi), 127 (Azami Ağırlık), 155 (İSG), 161 (Sağlık Hizmetleri), 167 (İnşaat İşlerinde İSG), 176 (Madenlerde İSG) ve 187 (İSG Geliştirme Çerçevesi) sayılı Sözleşmeleri birlikte incelemenin uygun olduğunu değerlendirmektedir. Komite, 155 sayılı Sözleşme'nin uygulanması hakkında Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK) tarafından 1 Eylül 2021 tarihinde sunulan gözlemleri ve Hükümet'in 19 Kasım 2021 tarihinde sunulan yanıtını kaydetmektedir. Komite ayrıca 115,119, 127, 155, 161, 167, 176, 187 sayılı Sözleşmeler hakkında Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) tarafından 8 Eylül 2021 tarihinde sunulan gözlemleri de kaydetmektedir.

COVID-19 önlemleri. Komite, önceki talebine yanıt olarak, Hükümet'in raporunda, 14 kamu sağlığı uzmanından oluşan danışma kurulu tarafından işyerlerinde COVID-19 ile ilgili çalışmalar yürütüldüğünü beyan ettiğini kaydetmektedir. Buna uygun olarak, bilimsel danışma kurulunun görüşleri dikkate alınarak 24 farklı konu alanında 36 rehber ve belge hazırlanmıştır. Hükümet ayrıca, İSG konusunda bilgilendirme ve rehberlik materyalleri hazırlamak ve ekonominin çeşitli sektörlerinde İSG sistemi hakkında farkındalığı artırmak için Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yürütülen faaliyetleri sıralamaktadır. Komite, Hükümet'e göre, COVID-19 ile ilgili bildirim ve şikayetlerin üzerine, 2020 ve 2021 yıllarında Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı tarafından toplam 4.630 işyerinin incelemeye alındığını kaydetmektedir. Buna ek olarak, 2021 yılının Ocak ve Nisan ayları arasında, Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı tarafından 2.773 planlı ve 723 plansız İSG teftişi gerçekleştirilmiştir. Komite, önceki talebini ele alan bu bilgileri kaydetmektedir.

187 sayılı Sözleşme'nin 2, 3, 4(3)(a) ve 5nci Maddeleri, 155 sayılı Sözleşme'nin 4, 7 ve 8nci Maddeleri, 115 sayılı Sözleşme'nin Inci Maddesi, 119 sayılı Sözleşme'nin 16ncı Maddesi, 127 sayılı Sözleşme'nin 8nci Maddesi, 161 sayılı Sözleşme'nin 2 ve 4ncü Maddeleri, 167 sayılı Sözleşme'nin 3ncü Maddesi ve 176 sayılı Sözleşme'nin 3ncü Maddesi. En yüksek temsil oranına sahip işveren ve işçi örgütleri ve ulusal üçlü danışma kuruluna danışarak, İSG'nin sürekli iyileştirilmesi. Ulusal İSG politikası ve programı. Komite önceki yorumunda, Hükümet'in Ulusal İSG Politikası ve Ulusal Eylem Planı 2014-18'in gözden geçirilmesine, yeni İSG politikası ve programının hazırlanması ve kabul edilmesine, ve en yüksek temsil düzeyine sahip işveren ve işçi örgütleriyle yapılan istişarelere ilişkin bilgi sunmasını talep etmiştir. Komite, önceki yorumlarına yanıt olarak, Hükümet'in Ulusal Eylem Planı 2014-18'de belirlenen yedi hedefin her birine yönelik yıllık performans göstergeleri çerçevesinde gerçekleştirilen faaliyetler hakkında bilgi sunduğunu kaydetmektedir. Komite, Hükümet'in, 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği

Kanunu'nu 21nci Maddesinde yapılan ve 2018 tarihli ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kabul edilen değişikliği takiben, Ulusal İSG Konseyi'nin İSG Kanun metninden çıkarıldığı ve bu kanunda geçen "İSG Konseyi" ifadelerinin "Cumhurbaşkanlığı'na bağlı kurul veya makam" ile değiştirildiği yönündeki beyanını da kaydetmektedir. KESK, gözlemlerinde, Konsey'in 2018 yılından beri toplanmadığını yinelemektedir. Hükümet, yayınladığı raporda ve KESK'in gözlemlerine verdiği yanıtta, Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulu'nun Sosyal Politikalar Kurulu tarafından yönlendirileceğini ve Cumhurbaşkanlığı ile Kurul başkanlığının oluşturulmasına ilişkin düzenli toplantı ve istişarelerin sürdüğünü belirtmektedir. Komite, Kurul'un henüz kurulmamış olmasını ve Hükümet'in, kurulun oluşumu ve İSG ile ilgili görevlerine ilişkin bilgi vermemesini **kaygıyla** kaydetmektedir. Komite ayrıca, Hükümet'in, On Birinci Kalkınma Planı'nın (2019-23) içeriğine ve İSG alanında yürütülen hizmetlerin kalitesini ve verimliliğini artırma hedefine atıfta bulunduğunu kaydetmektedir. Komite, TİSK'e göre, Kalkınma Planı'nda eğitim ve seminerler, iş ekipmanının İSG standartlarına uygunluğuna yönelik çalışmalar, ve mesleki standartlar ve yeterliliklerin geliştirilmesi gibi, İSG alanında çeşitli önlemlerin uygulanmasının öngörüldüğünü de kaydetmektedir. Bununla birlikte, Komite, Hükümet'in Ulusal İSG Politikası ve Ulusal Eylem Planı 2014-2018'in gözden geçirilmesine ve yeni politika ve programın kabul edilmesinde kaydedilen ilerlemelere ilişkin bilgi vermediğini kaydetmektedir. **Komite, Hükümet'in, Kurul'da işçi ve işveren örgütlerinin temsilcilerinin yer alıp almayacağına yönelik beyan başta olmak üzere, Cumhurbaşkanlığı'na bağlı Ulusal İSG Kurulu'nun kurulması, görevleri ve oluşumu hakkında ayrıntılı bilgi sunmasını talep etmektedir. Komite, Hükümet'in, performans göstergeleri bakımından kaydedilen ilerlemenin değerlendirilmesi dahil olmak üzere Ulusal İSG Politikası ve Eylem Planı 2014-18'in gözden geçirilmesine ilişkin bilgi sunmasını bir kez daha talep etmektedir. Komite ayrıca, Hükümet'in, müteakip dönem için yeni İSG politikası ve programının hazırlanması ve kabul edilmesi hakkında bilgi sağlamasını talep etmektedir. Komite, Hükümet'in, en yüksek temsil düzeyine sahip işveren ve işçi örgütleriyle bu konuda yapılan istişareler hakkında bilgi vermesini bir kez daha talep etmektedir.**

187 sayılı Sözleşme'nin 2 ve 3ncü Maddeleri ve 155 sayılı Sözleşme'nin 4ncü Maddesi. Ulusal İSG politikasının hedefi olarak önleme. Komite, Hükümet'in, özellikle inşaat, madencilik ve tarım sektörlerinde eğitimler, seminerler, projeler, broşür ve rehberlerin yayınlanması gibi, İSG alanında önleme faaliyetlerine ilişkin sunduğu bilgileri kaydetmektedir. Komite ayrıca, Hükümet'in, iş kazalarını inceleyecek, önleme odaklı çalışmalar yürütecek ve gerekli koruma önlemlerinin önceden alınmasını sağlayacak iş kazaları araştırma merkezinin kurulmasına yönelik plana ilişkin sunduğu bilgileri kaydetmektedir. Komite Hükümet'in sunduğu, 2015-19 döneminde işyeri kazaları, ölümlü iş kazaları ve iş hastalıklarının sektörlere göre sayılarını ve iş hastalıklarının yaşa ve cinsiyete göre dağılımını içeren ayrıntılı istatistikleri memnuniyetle karşılamaktadır. Buna ek olarak, Hükümet, 2019 ve 2020 yılları için, nedenlerine, ekonomik faaliyete ve cinsiyete göre iş kazalarının sayısı hakkında bilgi sunmaktadır. Komite, Hükümet'in verdiği rakamlara göre, inşaat, madencilik ve tarım sektörlerinde gerçekleşen iş kazalarının sayısının 2015 ve 2018 yılları arasında yükselme eğilimi gösterdiğini ancak 2019 yılında azaldığını kaydetmektedir. Komite, en sık görülen kaza nedenlerinin düşmeler ve makine kullanımından kaynaklanan nedenler olduğunu kaydetmektedir. **Yukarıda söz edildiği gibi, ulusal İSG politikası ve planı çerçevesinde, Komite, Hükümet'in, en yüksek temsil düzeyine sahip işveren ve işçi örgütlerine danışarak, mesleki risk ve tehlikelerin değerlendirilmesi; mesleki risk veya tehlikelerle kaynağında mücadele edilmesi; ve bilgilendirme, danışma ve eğitimi içeren ulusal, önleyici iş sağlığı ve güvenliği kültürünün geliştirilmesi gibi temel ilkeleri teşvik etmek için atılan adımlar ve elde edilen sonuçlar hakkında bilgi sağlamayı sürdürmesini talep etmektedir. Komite ayrıca Hükümet'in, tüm sektörlerde ve işyerlerinde gerçekleşen, ölümlü kazalar da dahil olmak üzere, iş kazalarının sayısına ilişkin ayrıntılı bilgi sunmaya devam etmesini talep etmektedir. Komite, Hükümet'in sektöre, yaş grubuna,**

cinsiyete ve meslek hastalığının türüne göre ayrıştırılmış verileri de içerecek biçimde, meslek hastalıklarına ilişkin bilgi sunmasını da talep etmektedir.

*155 sayılı Sözleşme'nin 13 ve 19(f) Maddeleri, 167 sayılı Sözleşme'nin 12(1) Maddesi ve 176 sayılı Sözleşme'nin 13(1)(e) Maddesi. İşçilerin kendilerini tehlikeden kurtarma hakkı. Komite önceki yorumunda, ulusal mevzuatta veya düzenlemelerde, işçilerin güvenlikleri veya sağlıkları açısından yakın ve ciddi tehlike olduğunu düşünmek için geçerli nedenleri olması durumunda (veya maden işçilerinin durumunda, makul gerekçelere dayanarak, ciddi tehlike oluşturduğu izlenimi veren koşullar ortaya çıktığında) kendilerini tehlikeden kurtarma hakkına sahip olmasının sağlanması konusunda Hükümet'in gereken önlemleri almasını talep etmiştir. Komite, Hükümet'in, 2018 tarihli ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kabul edilen İSG Kanunu'nun 13(3)ncü Maddesinde, işçilerin, söz konusu tehlike ciddi, yakın ve önlenemez ise İSG Kanunu'nun 13(1)nci Maddesinde öngörülen izin sürecinden geçmeksizin işyerlerini terk edebilmesinin öngörüldüğünü teyit ettiğini kaydetmektedir. Komite, 155 sayılı Sözleşme'nin 13ncü Maddesi, 167 sayılı Sözleşme'nin 12(1) Maddesi ve 176 sayılı Sözleşme'nin 13(1)(e) Maddesinin "önlenemez" tehlikelere atıfta bulunmadığını ve işçilerin, yakın ve ciddi tehlike olduğunu düşünmek için geçerli nedene veya makul gerekçeye sahip olduğu durumları içerdiğini hatırlatmaktadır. **Dolayısıyla Komite, Hükümet'i, ulusal mevzuatta veya düzenlemelerde, işçilerin güvenlikleri veya sağlıkları açısından yakın ve ciddi tehlike olduğunu düşünmek için geçerli nedenleri olması durumunda (veya maden işçilerinin durumunda, makul gerekçelere dayanarak, ciddi tehlike oluşturduğu izlenimini veren koşullar ortaya çıktığında) kendilerini tehlikeden kurtarma hakkına sahip olmasını sağlayarak 155 sayılı Sözleşme'nin 13 ve 19(f) Maddeleri, 167 sayılı Sözleşme'nin 12(1) Maddesi ve 176 sayılı Sözleşme'nin 13(1)(e) Maddesini tam olarak yürürlüğe koymak için gereken önlemleri almaya teşvik etmektedir.***

Komite, doğrudan Hükümet'e yöneltilen bir talepte diğer konuları gündeme getirmektedir.

Doğrudan talepler

Bunlara ek olarak, belirli konulara ilişkin talepler doğrudan yöneltilmektedir: 115/ 119/ 127/ 155/ 161/ 167/ 176/ 187 sayılı Sözleşmeler.

Denizciler

Doğrudan talepler

Belirli konulara ilişkin talepler doğrudan yöneltilmektedir: 55/ 68/ 69/ 92/ 108/ 133/ 134/ 146/ 164/ 166 sayılı Sözleşmeler.

Liman işçileri

Doğrudan talepler

Belirli konulara ilişkin talepler doğrudan yöneltilmektedir: 152 sayılı Sözleşme

11 Aralık 2021 tarihi itibarıyla kaydedilen raporlar ve henüz sunulmayan raporların listesi

Türkiye: 22 rapor talep edilmiştir

Tüm raporlar sunulmuştur: 55/ 68/ 69/ 92/ 98/ 100/ 108/ 111/ 115/ 119/ 127/ 133/ 134/ 146/ 152/ 155/ 161/ 164/ 166/ 167/ 176/ 187 sayılı Sözleşmeler

İşveren ve işçi örgütleri tarafından sunulan gözlemlerin listesi

- Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK) tarafından, 98/ 111/ 155 sayılı Sözleşmeler hakkında
- Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) tarafından, 98/ 111/ 115/ 119/ 127/ 155/ 161/ 167/ 176/ 187 sayılı Sözleşmeler hakkında
- Türk Armatörler Birliği (TAB) tarafından, 55/68/69/73/92/108/133/134/146/164/ 166 sayılı Sözleşmeler hakkında
- Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TÜRK-İŞ) tarafından, 98/100/111 sayılı Sözleşmeler hakkında

Komite tarafından yapılan yorumlar

98/ 115/ 119/ 127/ 155/ 161/ 167/ 176/ 187 sayılı Sözleşmelere ilişkin gözlemler

55/ 68/ 69/ 92/ 108/ 115/ 119/ 127/ 133/ 134/ 146/ 152/ 155/ 161/ 164/ 166/ 167/ 176/ 187 sayılı Sözleşmelere ilişkin doğrudan talepler

Komite'nin, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından alınan belirli önlemleri ilgiyle kaydedebildiği durumların listesi

55/ 68/ 69/ 92/ 108/ 133/ 134/ 146/ 164/ 166 sayılı Sözleşmeler

Teknik desteğin Türkiye'ye sağlanan yardımlarda özellikle yararlı olacağı durumların listesi

55/ 68/ 69/ 92/ 108/ 133/ 134/ 146/ 164/ 166 sayılı Sözleşmeler